

Når man er både jøde og bonde *Ulf Voss*

Guro Nordahl-Olsen er en «krysning» mellom norsk bondeslekt og jødeslekt. I disse dager foreligger hennes bok på Huitfeldts Forlag.

Av Annette Sjursen

– Det skorter ikke på innlevelsesevne, talemåter eller hjertelag hos folk som taler om toleranse, men når de samme mennesker, nettopp på grunn av sin fordomsfullhet, slår hånden av en føler man hvor trøstesløs ensom den tornefulle kampen mot fordommer er.

Mellom epletrærne skimter vi en rank skikkelse som kommer oss raskt i møte. Vi er her for å samtale med Guro Nordahl-Olsen, om hennes nylig utkomne debutbok «Krysningen». Forfatterinnen har levet i 75 år – to verdenskriger, en jødisk mor og en norsk stefar som gikk i Hitlers tjeneste.

Ikke bitter

Kvinnen er nådd frem til oss, men kan det være... Det blide til-litsfulle håndtrykket, en lett be-merkning om det deilige været, et ansikt uten dype furer som rø- per lidelsen og kampen – en au- ra av mild åpenhet «Er slikt mul- lig – etter å ha kjent antisemit- ismens forpustede pust i nakken i trekvart århundre?

– Jeg forstår for meget til å hate. Uansett hvor forferdet man kan bli over menneskers eller regimers handlinger finnes det alltid formildende forklaringer, sier hun.

– Ofte utbryter bekjente for- skrekkende: Hater du ikke nazi- stene! For meg er nazismen en idé – noe upersonlig og ufor- klarlig – som det er umulig å ha- te. Under krigen hatet jeg nok min stefar. Men avstand og alder skaper forståelse. Det eksisterer for mange mulige årsaker og forklaringer til å rettfærdiggjøre en fordømmelse. Alt ville være meget lettere om kabalen gikk opp. Tror man på en forklaring, slipper man å fundere mer.

Før den Annen Verdenskrig lot jeg aldri fremmede få vite at min mor var jødinne og at jeg dermed selv har jødisk blod i årene. Jeg hadde ikke behov for å provosere og det var ofte lettere å tie. Det kan jeg ikke lenger. Tiden innbyr til å tone flagg. Ofte konfronteres jeg med jødevitser. Når jeg nå he- ver røsten og forkynner at min

For meg er nazismen en idé – noe upersonlig – som det er umulig å hate, sier Guro Nordahl-Olsen. 75 år gammel de- buterer hun med kroniken «Krysningen» på Huitfeldts For- lag. (Foto: Annette Sjursen)

mor var jødinne møter jeg ofte re- aksjoner som: Neimen du som er så søt....

Kronike

Med sin bok vil Guro Nor- dahl-Olsen si noe om innvand- ring, raseproblemer og toleranse. I en kronike om seg selv, sin fam- ilie og de mennesker som på ulike måter stod henne nær teg- ner hun et tidsbilde fra 1850 til 1950 sett med øynene til en repre- sentant for to ytterpunkter i samfunnets sosiale mønster: Jø- de og bonde. Indirekte er boken en beretning om hennes mor. Handlingen bygger seg opp imot Den Annen Verdenskrig, mens selve beskrivelsen av krigen er i antall sider næsten den korteste i boken. Ved istedet å bruke mer tid på opplevelsene fra barndom- men og ungdommen håper hun å gi leseren en forståelse av men- neskenes reaksjoner under kri- gen. Kroniken er ingen sentimen- tal selvbiografi, ingen redsels- skildring fra krigen (stoffet er sterkt nok i seg selv), ingen sol- skinnshistorie og heller ingen læ- rebok i toleranse. Den er for ny- ansert til å bli satt i bås, stem- ningsskildringene er mange, men beherskede. Stilen er tilnærmet objektiv uten at forfatterinnens varme unngår å skinne igjen- nom. fire år tok det Guro Nor- dahl-Olsen å samle inn doku- mentasjonsmaterialet og skrive boken.

Hva fikk din stefar til å melde seg til tjeneste hos nazistene?

– Han var en lykkejeger av samme type som vi i dag ofte støter på. Hans mål var å bli en høytstående offiser. Hva han

kjempet for og hvilket system han gjorde karriere i, var av u- derordnet betydning. Han var i- ke blant dem som ble fanget av ideologiens garn. Realitetene, nazistenes horrible fremferd, lukket han øynene for. Jeg kan ikke lenger anklage ham for å ha vært grusom. Han var en ego- – hvilket er en egenskap vi al- lerede bærer i oss. Muligens gjorde ha- det for min mors skyld. Det par- doksale er at han ved å gå inn i nazistenes rekker reddet mi- mor.

Quisling trodde at han med et pennestøk kunne gjøre min mor til en norsk kvinne – min stefar fikk Quisling til å ta sin penn i bruk. At mor gikk med på å fr- kjenne seg sin identitet er van- kelig å godta.

– Praktiserer du selv den jø- diske religion?

– Min far var norsk – fra bon- deslekten Vethe på Voss. Jeg er helt og fullt norsk, likevel er mi- liv preget av å være en krysning mellom jøde og norsk bonde- slekt. Mine foreldre pådyttet mi- ingen religion, men jeg er bap- tist og konfirmert.

Mor og far levet som almindel- ge nordmenn. Redselen for ikke å bli godtatt terroriserte dem. Mi- bestefar sa: Er du jødisk må du leve slik at ingen har noe å klage- re deg for. Også i dag er det de- eneste måten å bekjempe anti- semittisme på.

– Er ikke det å resignere?

– Jo, men likevel er det en realistisk holdning. – Nå har jeg meldt meg ut av statskirken. Jeg behøver ikke Gud for å bære sorg og motgan- Spør meg ikke hvorfor, det er bare slik. Jeg foretrekker å klare meg selv.

– Det er tryggest, så risikerer man ikke å bli sviktet?

– Sant nok.

Søkende

Vår samtalepartner er en ras- løs og søkende sjel. Et spalte- sinn har ført henne gjennom et omflakkende liv. Hun har aldri klart å samle seg fullt og helt om en oppgave. Til gjengjeld har hun utviklet et vidsyn og en toleran- som man ikke kan annet enn beundre. Det ligger også en frihet i en splittet tilhørighet, man kan alltid kaste kappen over på de andre skulderen. Andre ganger blir savnet etter tilhørighet på- trengende.

Jo mer man har opplevet, desto rikere blir alderdommen. Jo- ville ikke byttet liv med noen.

*Som jeg
kunne var
det faren
Ingolf Hoel.
Kjære henne -
moren - hjem
ej, et møte
i Foreningen
til fortids.
U.S.O.*